

**Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalueen
suunnitelma työllisyyspalveluiden järjestä-
miseksi**

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Muodostettavan työllisyysalueen lähtötilanne.....	4
3	Laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen varattavat taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen	5
4	Palveluiden tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut.....	6
4.1	Palveluiden järjestäminen.....	6
4.1.1	Henkilöasiakkaan palveluprosessi	7
4.1.2	Työnantaja-asiakkaan palveluprosessi	7
4.2	Suunnitelma heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden edistämisestä.....	7
4.2.1	Nuoret	8
4.2.2	Ikääntyneet.....	8
4.2.3	Pitkäaikaistyöttömät	9
4.2.4	Maahanmuuttaja-asiakkaat ja kotoutujat	9
4.3	Suunnitelma monialaisista palveluista.....	10
4.3.1	Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamalli	10
4.3.2	Nuorten työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteispalvelu.....	11
4.4	Palveluiden tuottaminen	11
4.4.1	Lähipalvelut ja keskitetyt palvelut.....	11
4.4.2	Palvelukanavat	12
4.5	Palveluiden tuotantotavat	12
4.6	Työnantajapalveluiden järjestäminen.....	13
4.7	Vaikuttavuus ja kustannustehokkuus	13
5	Toimipisteiden määrä ja sijoittuminen	13
6	Yhteistyötahot ja -muodot	14
7	Työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen	15
8	Varautuminen rakennemuutostilanteisiin	16

1 Johdanto

Tämä asiakirja on järjestämislain 15 §:n 4 momentissa tarkoitettu muodostettavan Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalueen suunnitelma työvoimapalveluiden järjestämiseksi (palvelusuunnitelma). Suunnitelmasta on käytävä ilmi:

- 1) järjestämislaissa (380/2023) tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen varattavat taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen;
- 2) järjestämislaissa tarkoitettujen palvelujen tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut;
- 3) toimipisteiden määrä ja sijoittuminen;
- 4) yhteistyötahot ja -muodot;
- 5) työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen;
- 6) varautuminen rakennemuutostilanteisiin

Työllisyysalueen kunnista neljä kuntaa on osallistunut työllisyyden kuntakokeiluihin ja niissä saatua kokemusta ja osaamista hyödynnetään työllisyysalueella mm. asiakkaiden palvelutarpeiden määrittämisessä ja työnhakija-asiakkaan lähipalvelujen tuottamisessa pienemmille paikkakunnille. Työnhakija-asiakkaiden säännöllinen ja henkilökohtainen tapaaminen on edesauttanut palvelutarpeiden määrittämistä ja vastaamista työnantajien tarpeisiin. Olemme pystyneet paikallisesti luomaan moniammatillista verkostoyhteistyötä niin henkilöasiakkaille kuin työllisyystoimijoillekin.

Myös muissa ns. kuntakokeiluun kuulumattomissa kunnissa on tehty aktiivista yhteistyötä eri toimijoiden kesken työttömien työllistymismahdollisuuksien edistämiseksi ja heidän palvelutarpeiden määrittämiseksi.

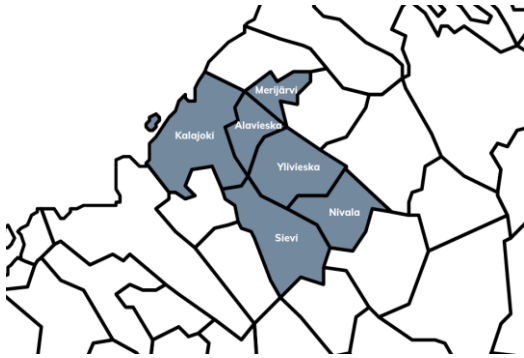
Muodostettavan työllisyysalueen keskeisimpinä tavoitteina on alueen yhteisen elinvoiman vahvistaminen elinkeinorakennetta monipuolistamalla ja vetovoimaisuutta lisäämällä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Keskeisimmät työllisyysalueen tavoitteet ovat:

- Työllisyyden ekosysteemin alueellinen rakentaminen
- Työllisyystoimien kehittäminen kohtaannon parantamiseksi
- Nopeat, vaikuttavat ja joustavat palvelut lähipalveluna
- Elinkeinopalveluiden ja työllisyyden nivoutuminen entistä tiiviimmin yhteen
- Yritys- ja työnantajapalveluiden kehittäminen yhteistyössä kuntien elinvoimapalveluiden ja koulutusorganisaatioiden kanssa
- Toimivat koulutuspalvelut ja osaamisen kehittäminen alueen työnantajien tarpeet huomioiden
- Työnhakijoiden työmarkkinavalmiuksia kehittävien palveluiden kehittäminen ja vaikuttavuuden parantaminen
- Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden parantamiseksi
- Kansainvälisen työvoiman saatavuuden varmistaminen ja saumattomien kotopalveluiden kehittäminen

2 Muodostettavan työllisyysalueen lähtötilanne

Työllisyysalueeseen kuuluu 6 kuntaa. Työllisten määrä alueella on 20 243 (vuoden 2021 tilasto).

Työnhakija-asiakkaita perustettavalla työllisyysalueella on noin 3 268 henkilöä, joista työttömiä työnhakijoita on noin 1 406. Seuraavissa taulukoissa on kuvattu työttömyyden rakennetta työllisyysalueella kunnittain vuonna 2022. (Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriön tietopaketti kunnille, päivitetty 6.11.2023).

Luvut ovat vuoden 2022 keskiarvotietoja

Kunta	Kaikki työnhakijat	Työttömät työnhakijat	Työttömien osuus työvoimasta	Alle 25-vuotiaat työttömät	Rakennetyöttömät	Yli 50-vuotiaat työttömät
Ylivieska	1175	522	8,7 %	80	274	188
Kalajoki	900	364	7,6 %	42	172	203
Nivala	663	284	8,0 %	23	140	96
Sievi	285	130	6,9 %	17	66	66
Alavieska	165	76	7,9 %	8	38	28
Merijärvi	80	30	9,2 %	-	16	16
Yhteensä	3 268	1 406	-	170	706	597

Kunta	Yli vuoden työttömänä olleet (pitkäaikaistyöttömät)	Vammaiset ja pitkäaikaissairaat työttömät	Ulkomaalaiset työttömät	Uudet avoimet työpaikat vuonna 2021
Ylivieska	160	66	55	2 790
Kalajoki	91	40	88	1 805
Nivala	74	46	16	1 097

Sievi	37	23	10	884
Alavieska	23	8	8	87
Merijärvi	9	5	-	48
Yhteensä	394	188	177	6711

Pitkäaikaistyöttömyyttä ennaltaehkäisevä näkökulma huomioiden, työllistymistä ja oikea-aikaisten työllistymistä edistävien palveluiden tarjontaa kohdennetaan työnhaun alkuvaiheeseen. Työllistymistä edistävien palveluiden suunnitteluun ja toteutukseen tullaan työllisyysalueella kiinnittämään erityistä huomioita. Nykyisten tilastojen valossa palvelut eivät välttämättä edistä asiakkaiden työllisyyttä, vaan asiakkaat palaavat palvelun jälkeen takaisin työttömyyteen tai siirtyvät toiseen palveluun. Työttömille tarjottavien palveluiden tavoitteena tulisi olla työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Tähän myös ohjaa uudistuksen myötä muuttunut rahoitusmalli.

3 Laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen varattavat taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen

Työ- ja elinkeinoministeriön antaman arvion mukaan Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalueelle on valtiolta siirtymässä noin 26 henkilötyövuotta (HTV).

Valtiolta siirtyvän henkilöstön työpanos tullaan käyttämään täysimääräisesti valtiolta kuntiin siirtyviin lakisääteisiin työvoima- ja yrityspalveluihin. Työvoimapalvelut tuotetaan lain edellyttämällä tavalla ja pääsääntöisesti lähipalveluina vastuukunnan ja työnantajakuntien toimesta.

Ylivieskan kaupungilla on vastuukuntana järjestämisvastuu julkisista työvoima- ja yrityspalveluista Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalueen seuraavien kuntien osalta: Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Nivala, Sievi ja Ylivieska.

Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalueen yhteiseksi toimielimeksi perustetaan työllisyyslautakunta Ylivieskan kaupungin organisaatioon. Ylivieskan kaupunki käyttää järjestämisvastuullisena laissa säädettyä työvoimaviranomaisen toimivaltaa Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalueella.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä mahdollistaa viranomaiselle kuuluvan toimivallan siirtämisen työllisyysalueen muille kunnille sekä muille työvoimaviranomaisille sopimuksen mukaisesti (13§). Tämä toimivallan siirtäminen koskee kaikkia sopimuskuntia. Ylivieska, Kalajoki, Nivala -työllisyysalueen sisällä tulee toimimaan kolme työnantajakuntaa. Työnantajakuntina toimivat Ylivieska, Kalajoki ja Nivala.

Työvoimapalveluita tuotetaan pääsääntöisesti lähipalveluina työllisyysalueelle työnantajakuntien toimesta tarkoituksenmukaisessa laajuudessa. Ne palvelut, joita ei tuoteta lähipalveluina, tuotetaan keskitettyinä palveluina joko työnantajakunnan, vastuukunnan tai toisen työllisyysalueen toimesta.

Työnhakijoiden tilastollinen profiili ja sitä kautta eri kohderyhmiin alueelle tuleva valtionosuusrahoitus ohjaa osaltaan myös valtiolta siirtyvien henkilöresurssien kohdennusta ja vaikuttaa tarjottavaan palveluun. Henkilöresurssista todennäköisesti noin puolet toteuttaa keskitettyjä palveluita koko työllisyysalueelle.

4 Palveluiden tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut

Keskeistä palveluiden tuottamisessa on toimivat lähipalvelut jokaisessa alueen kunnassa. Palveluita tuotetaan monikanavaisesti asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Etenkin asiakaspolun alussa ja enemmän palveluita tarvitsevien kohdalla painotus on kasvokkain kohtaamisissa. Neuvonnassa ja ohjauksessa hyödynnetään enemmän sähköisiä kanavia. Palvelumuoto valitaan mahdollisimman pitkälle asiakaslähtöisesti.

Järjestämisvastuussa olevalla kunnalla on vastuu palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta koko työllisyysalueella. Tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva kunta vastaa kuntalain 8 §:n 2 momentin mukaan palvelujen ja muiden toimenpiteiden

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä;
- 3) tuottamistavasta;
- 4) tuottamisen valvonnasta ja
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä mahdollistaa viranomaiselle kuuluvan toimivallan siirtämisen työllisyysalueen muille kunnille sekä muille työvoimaviranomaisille sopimuksellisesti (13 §). Viranomaistehtävien toimivallan siirtäminen muihin työllisyysalueen kuntiin tai muille työvoimaviranomaisille tapahtuu työllisyyslautakunnan päätöksellä ja kuntalain 54 §:n mukaisesti.

4.1 Palveluiden järjestäminen

Työllisyysalueeseen kuuluu kuusi (6) kuntaa. Ylivieska toimii vastuukuntana ja työllisyysviranomaisena. Työllisyysalueen työnantajina toimivat Ylivieskan, Kalajoen ja Nivalan kaupungit. Valtiolta siirtyvä henkilöstö siirtyy suoraan näiden kaupunkien palvelukseen, mikäli se lainsäädännön nojalla on mahdollista. Osan keskitetyistä tehtävistä hoitaa vastuukunta, osan muut työnantajakunnat tai muut sopimuskunnat. Työllisyyslautakunta jakaa toimivaltaa työnantajakunnille lähipalveluiden ja myöhemmin erikseen sovittavien keskitettyjen palveluiden osalta.

Vuoden 2025 alusta voimaan tulevan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) mukaan työvoimaviranomaisen asiakkaita ovat sekä henkilöasiakkaat että työnantajat, jotka hakevat tai saavat tässä laissa tarkoitettua palvelua, tukea tai korvausta. Asiakkaita ovat työtä hakevat yksityishenkilöt sekä työnantajat, jotka etsivät osaavia työntekijöitä. Tavoitteena on, että palvelut suunnitellaan ja toteutetaan sisällöltään, laadultaan ja laajuudeltaan sellaisina kuin asiakkaiden palvelutarve edellyttää.

Palveluiden järjestämisessä hyödynnetään TE-toimistossa, ELY-keskuksessa, työllisyyden kuntakoikeiluissa ja kuntien vapaaehtoisesti järjestämässä työllisyydenhoidon tehtävissä kehitettyjä hyviä malleja sekä henkilökunnan osaamista.

4.1.1 Henkilöasiakkaan palveluprosessi

Henkilöasiakkaan palveluprosessi etenee lain määrittämällä tavalla. Palveluprosessi on yhtäläinen ja tasavertainen kaikissa työllisyysalueen kunnissa.

Työllisyysalueen työnantajakunnissa on vakituiset palvelupisteet, ja niiden lisäksi lähipalvelua tuotetaan jokaisessa kunnassa asiakkaiden palvelutarpeen mukaisesti. Osa palveluista toteutetaan henkilöasiakkaan lähipalveluina ja osa keskitettyinä palveluina. Tarvittaessa osa keskitetyistä palveluista jalkautetaan lähipalveluiksi sopimuskuntiin esim. kotoutuja-asiakkaiden palveluita. Asiakkaan palveluprosessi on sujuva ja hän saa tarvitsemansa palvelut monimuotoisesti eri palvelukana- vista. Palveluiden saavutettavuus varmistetaan monikanavaisesti tarjottavien palveluiden avulla. Lähipalvelupisteiden lisäksi asiakkaat voivat hoitaa asioita myös sähköisten palvelualustojen kautta. Henkilöasiakkaan palveluprosessissa tehdään verkostoyhteistyötä tarvittavien tahojen kanssa.

4.1.2 Työnantaja-asiakkaan palveluprosessi

Kaikki työllisyysalueen työntekijät toteuttavat työnantaja-asiakkaiden asiakaspalvelua osana työnvälitystoimintaa. Työnantaja-asiakaspalvelua toteutetaan myös aktiivisesti henkilöasiakaspalvelu- prosessien yhteydessä. Tavoitteena on lisätä henkilöasiakaspalvelun yhteydessä yhteydenottoja työnantajiin ja työpaikkakäyntejä kohtaannon edistämiseksi.

Kunnissa toimivat elinvoimapalvelut tukevat asiakaspalvelun kattavaa kehittämistä. Elinvoimapal- velut ja elinkeinoyhtiöt kontaktoivat sekä tapaavat työnantajia säännöllisesti. Kuntien elinvoima- toimista vastaavat asiantuntijat ja kuntien johtoa vieraillee ja tutustuu alueensa yritystoimintaan, ja yrittäjien tarpeisiin yritystoiminnan sekä yhteistyön kehittämiseksi. Säännöllinen yhteydenpito mahdollistaa oikean tilannekuvan ja antaa mahdollisuuden tukea yritysten toimintaa tieto-, neu- vonta- ja ohjauspalveluilla oikea-aikaisesti. Näitä palveluja hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti ja sopivassa laajuudessa työllisyysalueen palveluiden tuotannossa.

Työllisyysalueen lakisääteiset työntantaja- ja yrityspalvelut toimivat läheisesti yhteistyössä sekä työnhakija-asiakaspalvelun että kuntien yrityspalvelutoimijoiden kanssa. Lakisääteiset työntantaja- ja yrityspalvelut tullaan kytkemään tiiviisti kuntien elinvoimatoimijoiden tuottamiin elinvoimapalve- luihin. Tavoitteena on luoda toimiva malli työllisyysalueelle niin, että päällekkäistä työtä ei tehdä vaan päinvastoin hyödynnetään toimijoiden osaamista ja selkeytetään toimijoiden rooleja. Etu- päässä työllisyysalueen kuntien palveluksessa olevista asiantuntijoista muodostuvan työntantaja- palveluiden tiimin ja ELY-keskuksen yrityspalveluiden välille luodaan toimiva yhteistyö- ja tiedon- vaihtokanavat, jotta alueella pystytään mahdollisimman hyvin hyödyntämään ELY-keskuksen osaa- mista ja rahoituskanavia. Muiden työllisyysalueiden kanssa tehtävä yhteistyö **rakennetaan** työnt- antajapalveluiden osalta tiiviiksi, jotta yritysten ja muiden toimijoiden palvelutarpeisiin pystytään vastaamaan mahdollisimman hyvin.

4.2 Suunnitelma heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden edistämisestä

Työllisyysalueella kiinnitetään huomiota heikossa työmarkkina-asemassa oleviin. Heidän työllisty- misensä edistäminen edellyttää laaja-alaisia yhteensovittamisen toimia eri toimijoiden kanssa.

Avaintoimijoita työvoimaviranomaisten tarjoamien TE-palvelujen ohella ovat mm. kuntien lisäpalveluna tuottamat työllisyyden edistämisen palvelut, kuntien eri toimialat esim. nuorten työpajatoiminta ja liikuntapalvelut, koulutuksenjärjestäjät ml. vapaa sivistystyö, hyvinvointialue, Kela, muut kuntoutuksen toimijat ja kolmas sektori.

Työ- ja toimintakyvyn arviointeja tarvitaan selkeästi nykyistä enemmän asiakkaan oikean palvelutarpeen määrittämiseksi ja palvelupolkujen suunnittelemisen pohjalle. Työllisyysalueella kehitetään ohjausosaamista kuntoutukseen ja eläkejärjestelyihin sekä yhteistyötä näihin verkostoihin.

4.2.1 Nuoret

Nuorten palvelut on tarkoitettu pääsääntöisesti alle 30-vuotiaille henkilöasiakkaille ja niissä korostuu tehokkaat alkupalvelut, henkilökohtainen ohjaus ja asiakkaiden tiivis kontaktointi sekä ohjaaminen työhön, koulutukseen, yrittäjyyteen tai tarvittaviin työllistämistä edistäviin palveluihin. Tehokkailla alkupalveluilla pyritään puuttumaan työttömyyden syihin ja ohjaamaan ja motivoimaan asiakas tarvittaviin palveluihin riittävän varhaisessa vaiheessa, jotta työttömyys ei pitkittyisi. Kohderyhmän palveluissa huomioidaan yhdenvertaisuus koko työllisyysalueella.

Nuorille on saatavilla tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelua koko työllisyysalueella. Asiointi tapahtuu sähköisesti sekä lähipalveluina asiakkaan palvelutarpeen ja lain edellyttämällä tavalla.

Nuorten palveluissa tehdään tiivistä yhteistyötä alueen verkostojen ja toimijoiden kanssa. Yhteistyössä on mukana nuorten verkostotoimijat kuten ohjaamot, etsivä nuorisotyö, koulutuksenjärjestäjät, Kela, kolmannen sektorin toimijat sekä hyvinvointialue. Hyvinvointialueen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä päihde- että mielenterveysongelmissa. Tarvetta on erityisesti matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluille, joissa yhteistyöverkostojen rooli on vahva. Nuorten työ- ja toimintakykyyn liittyvissä arvioinneissa myös työ- ja toimintakyvyn arviointeja toteuttavat tahot sekä kuntoutuspalveluiden tarjoajat ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita.

Työllisyysalue panostaa erityisesti nuorten motivoimiseen työllistymistä edistäviin palveluihin ja tiedon välittämiseen esim. vaihtoehtojen informointi vaikkapa ammatillisen tutkinnon suorittamiseen (oppisopimus, yli 25-vuotiaille omaehtoinen opiskelu, työvoimakoulutus jne.), varhaiseen puuttumiseen asiakkaalla ilmeneviin työllistymistä rajoittaviin/estäviin haasteisiin laajan verkostoyhteistyön kautta (mm. asumisneuvonta, sosiaalipalvelut, nuorisotyö, oppilaitokset, nuorille kohdenneet kuntoutuspalvelut jne.). Myös työkokeilumahdollisuuksien ja palkkatukimahdollisuuden hyödyntämistä nuorten työllistymisen edistämässä tullaan tehostamaan.

4.2.2 Ikääntyneet

Työllisyysalueen työnhakijoissa on merkittävä osa yli 50-vuotiaita, joten ikääntyvien palvelut ja niiden tehokas hyödyntäminen ovat keskeisessä roolissa niin ikääntyneiden työllistämisen edistämässä kuin yritysten työvoiman saamisessakin.

Työllisyysalueelle kehitetään uusia palveluita, joilla tuetaan ikääntyvien työllistymistä ja kehitetään yritys yhteistyötä. Työkyvyn tukeminen ja ikääntyvien työllistymisen tukeminen toteutetaan

yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Osa työnhakijoista ei ole työkykyisiä, joten toimiva ja ripeästi etenevä sote-yhteistyö on keskeistä. Yrittäjäyhteistyössä keskeistä on työnantajien kannustaminen ikääntyvien työllistämiseen mm. erilaisia tukimahdollisuuksia ja työn räätälöintiä hyödyntäen.

Alueella on tällä hetkellä hyviä toimivia moniammatillisia verkostoja, joita laajennetaan jatkossa kattamaan koko työllisyysalue. Palveluja kehitetään tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden, hyvinvointialueen ja kuntoutuspalveluita tarjoavien kanssa. Yhteistyössä verkostojen kanssa kehitetään mm. monialaisia työkykytiimejä. Työnvälityksen kannalta matalan kynnyksen työpaikat, yhdistykset ja seurukset ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisessä.

4.2.3 Pitkäaikaistyöttömät

Pitkäaikaistyöttömien palveluprosessi etenee voimassa olevan lakisääteisen palveluprosessin mukaisesti. Tavoitteena on tukea kohderyhmän työ- ja toimintakykyä, työllistymistä, ohjautumista tarkoituksenmukaisempiin palveluihin tai mahdollisesti toiselle etuudelle esim. kuntoutus, eläke tai sairauspäiväraha. Palveluiden vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti.

Kannustava rahoitusmalli huomioiden asiakkaiden palveluketjuja pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan niiden vaikuttavuutta. Pitkäaikaistyöttömien osalta tässä on suuri haaste, joka edellyttää kokonaan uusien palveluiden ja toimintamallien kehittämistä tämän kohderyhmän erityistarpeet huomioiden. Keskeisiä palveluita ovat mm. työ- ja toimintakyvyn selvitykset, erilaiset koulutus- ja kuntoutusratkaisut sekä työn räätälöinti. Kohderyhmän työllistäminen edellyttää usein myös erilaisten taloudellisten tukimuotojen hyödyntämistä.

Aktivointisuunnitelmat ja palvelupolkujen suunnittelu tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Palveluprosessissa hyödynnetään tarvittavia muita monialaisia verkostoja ja palveluita. Kuntaekosysteemin lisäksi palveluita täydennetään tarvittavilla ostopalveluilla asiakkaiden palvelutarpeen mukaisesti. Palveluprosessi täsmentyy valmistelun edetessä.

Jatkossa pitkäaikaistyöttömien osalta tulee huomioitavaksi myös uudistuva TyM-laki (laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä), koska kohderyhmän osalta tulee harkittavaksi asiakkuuden siirtyminen eri palvelukokonaisuuksien välillä.

4.2.4 Maahanmuuttaja-asiakkaat ja kotoutujat

Maahanmuuttaja-asiakkaille ja kotoutujille tarjotaan sähköisten palveluiden rinnalla henkilökohtaista, matalan kynnyksen lähipalvelua, johon on mahdollista tulla myös ilman ajanvarausta. Työllisyysalueelle kehitetään ja hankitaan tarkoituksenmukaisia palveluita, kuten koto- ja kielikoulutuksia, jotka toteutetaan pääsääntöisesti lähiopetuksena. Alkuvaiheen kotoutujien palveluissa korostuu koto- ja kielikoulutukset. Työikäisten kotokoulutuksiin kytketään työelämäorientaatio ja työnantajayhteistyö.

Työnantajayhteistyössä panostetaan työllistämiskynnyksen mataloittamiseen ja maahanmuuttajien työllistymistä edistävien ja helpottavien palveluiden tarjontaan työnantajille.

Kuntien välinen yhteistyö kotouttamisessa on tärkeää, jotta asiakkaat integroituvat alueelle. Yhteistyö kunnan kotouttamispalveluista vastaavien, yrityspalveluiden sekä muiden verkostojen, kuten oppilaitosten ja kolmannen asteen toimijoiden kanssa on keskeistä palvelun vaikuttavuuden lisäämiseksi. Suurin osa työllisyysalueen kotoutujista on työnhakijoina, joten kotoutumispalveluiden kokonaisuus huomioidaan työllisyysalueen valmistelun edetessä.

Työllisyysaluevalmistelussa on keskeistä varmistaa kattava yhteistyö kotoutumispalveluiden järjestämisessä sekä sujuva siirtymä kohti työelämää. Jatkossa kunta/työvoimaviranomainen tekee osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman aiempaa laajemmalle kohderyhmälle:

- 1) Erityisesti työvoiman ulkopuolella olevia, etenkin kotona lapsia hoitavia vanhempia pyritään tavoittamaan palveluihin aiempaa enemmän ja varhaisemmin.
- 2) Kotoutumissuunnitelman kesto on yksilöllinen, mutta enimmäiskesto lyhenee nykyisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen.

4.3 Suunnitelma monialaisista palveluista

4.3.1 Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamalli

Monialaiset yhteispalvelut kohdentuvat nykyisin yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneille, alle 25-vuotiaille yli 6 kk työttömänä olleille ja yli 25-vuotiaille yli 12 kk työttömänä olleille.

Vuoden 2025 alussa palvelu jakautuu kahteen kokonaisuuteen 1) työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamalliin ja 2) nuorten työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun. Muutoksen myötä erityisesti nuorille, alle 30-vuotiaille suunnattu palvelukokonaisuus edellyttää TYP-yhteistyöverkoston laajentamista tai aiempaa tiiviimpää yhteistyötä mm. hyvinvointialueeseen, terveydenhuoltoon, koulutuksen järjestäjiin, kuntien nuorisopalveluihin ja muihin matalan kynnyksen neuvontaa, ohjausta ja tukea tarjoaviin toimijoihin.

Monialaisessa tuessa pyritään kunnissa tapahtuvaan henkilökohtaiseen lähipalveluun. Työllisyysalueen kunnat ovat mukana TYP-verkostossa, joka toimii mahdollisuuksien mukaan lähipalveluna. Monialaista yhteispalvelua kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa niin, että päällekkäisiltä toiminnoilta vältytään esimerkiksi Pohteen työkykytiimien kanssa.

Työllisyysalueelle rakennetaan yhtenäiset käytännöt alkupalveluihin ja palveluohjaukseen toimintaympäristö ja lainsäädännön muutokset huomioiden. Palveluohjauksen osaamista kehitetään ja pyritään rakentamaan vaikuttavampia palveluita uudistuksessa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

4.3.2 Nuorten työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteispalvelu

Työllisyysalueen kuuden kunnan kokonaisuudessa on erityyppisiä nuorisopalveluita ja palvelumalleja. Keskeisenä toimenpiteenä nuorten työllistymisen edistämiseksi on alueellisten ekosysteemien täysimääräinen hyödyntäminen ja se tapahtuu nuoria osallistamalla.

Nuorten palveluissa korostuu henkilökohtaiset palvelut, joita on saatavilla jokaisessa kunnassa. Nuorten alueellisten ja paikallisten palveluiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Nuorten monialaisen tuen yhteispalvelu toteutetaan mahdollisimman lähellä asiakasta. Olemassa olevaa yhteistyöverkostoa kehitetään ja yhteistyötä tiivistetään ja laajennetaan koko työllisyysalueen nuorten palveluihin liittyvät toimintamallit huomioiden ja hyviä käytänteitä hyödyntäen.

Kommentoitu [HM1]: Alueellisten ja paikallisten?

4.4 Palveluiden tuottaminen

Palvelutuotannon organisoinnissa työllisyysalueella huomioidaan viranomaistehtävät lain edellyttämällä tavalla, ja palvelutuotantoon otetaan mukaan palveluntuottajat ja koko alueen verkosto entistä tiiviimmin. Yhteistyössä heidän kanssaan kehitetään ja innovoidaan uudentyyppisiä kustannustehokkaita palveluita, jotka parhaiten vastaavat asiakastarpeisiin.

4.4.1 Lähipalvelut ja keskitetyt palvelut

Palveluita tuotetaan mahdollisuuksien mukaan lähipalveluina työllisyysalueen kunnissa. Osa palveluista tuotetaan keskitettyinä palveluina vastuukunnasta tai työnantajakunnista koko työllisyysalueelle. Työllisyyslautakunta jakaa toimivaltaa kuntien lähipalveluiden ja myöhemmin erikseen sovitavien keskitettyjen palveluiden osalta kuntalain 54 §:n mukaisesti. Lähipalveluina toteutetaan esimerkiksi asiakkaan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä kuten alkupalveluita ja määräaikaishaastatteluita. Keskitettyinä palveluina tuotetaan koko työllisyysaluetta koskevia palveluita kuten hallintoa, koordinoitua ja hankintoja. Lisäksi joitakin harvemmin tarvittavia palveluita kuten muutosturva tai merityöväilyt, voidaan hankkia ostopalveluina muilta työllisyysalueilta tai kansallisesti. Ostopalveluina voidaan hoitaa myös esimerkiksi maksatuksia. Palveluiden tuotantomuoto täsmen-tyy valmistelun edetessä.

Työnantajakunnissa on vakituiset toimipisteet. Niiden lisäksi kaikissa työllisyysalueen kunnissa järjestetään lähipalveluita asiakkaiden tarpeiden mukaisesti joko ajanvarauksella tiettyinä päivinä tai vakituisen toiminnan puitteissa. Joitakin työllisyysalueen tehtäviä tullaan mahdollisesti keskittämään työnantajakuntiin.

Työllisyysalueella lakisääteisiä työnantaja- ja yrityspalveluita koordinoi työnantajapalveluiden tiimi. Työnantaja- ja yrityspalveluiden toteuttamisessa hyödynnetään kuntien nykyisiä organisaatioita ja niiden asiantuntemusta sekä tietoa mahdollisimman tuloksellisesti. Työnantaja- ja yrityspalveluiden tavoitteena on mahdollistaa tehokkaampi resurssien käyttö ja laadukkaampi kokonaissuunnittelu työllisyys- ja elinvoimapalveluissa. Tavoitteena on luoda vuoden 2024 aikana selkeät yhtenevät toimintamallit ja prosessit työnantaja-asiakkaiden ja aloittavien yrittäjien palvelemiseksi. Työllisyysviranomaisen tehtävät integroidaan soveltuville osin kuntien elinvoimapalveluihin. Työllisyysalue voi tarjota työnantajapalveluita samanaikaisesti kuntien yrityspalveluiden kanssa edistään näin sekä työnhakijoiden että yritysten ja muiden työllistäjien tukemista tehokkaasti ilman

päällekkäistä työtä. Tämä toteutetaan yhteistyössä työllisyysalueen kuntien kanssa, jossa alue tulee vahvasti hyödyntämään kuntien vakiintunutta yrityspalveluinfrastruktuuria.

4.4.2 Palvelukanavat

Työllisyysalueella asiakkaita palvellaan monikanavaisesti asiakkaan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla. Palvelukanavina ovat sähköiset palvelut, etäpalvelut ja puhelinpalvelut sekä kasvokkain tapahtuvat lähipalvelut. Työllisyysalueella panostetaan lähipalveluihin ja lisäksi muut asiointikanavat ovat helposti saavutettavissa.

4.5 Palveluiden tuotantotavat

Palveluita tuotetaan monikanavaisesti, hyödyntäen sähköisiä kanavia, etäpalveluita, puhelinpalvelua sekä kasvokkain tapahtuvaa lähipalvelua tarkoituksenmukaisella tavalla ja saavutettavuus huomioiden. Palveluita toteutetaan omalla työllisyysalueella joko lähipalveluina tai keskitettyinä palveluina, joita hoidetaan vastuukunnasta tai jonkin työnantajakunnan toimesta koko alueelle yhteisenä. Keskitetyissä palveluissa kehitetään sähköisiä palveluita koko alueella helposti saavutettavaksi. Joitakin palveluita hankitaan ostopalveluina toiselta työllisyysalueelta, mutta mahdollisimman suuri osa palveluista tuotetaan omalla työllisyysalueella hyödyntäen kuntien ja alueen ekosysteemiä.

Työnhakijoille tarjotaan mahdollisuuksien mukaan tarvittavia lähipalveluita työllisyysalueen kunnissa tai saavutettavuus huomioiden sähköisten palvelukanavien kautta. Esimerkiksi yleisiä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita on saatavilla keskitettynä sähköisenä palveluna ja puhelinpalveluna sekä kunnissa lähipalveluina.

Työnantajille suunnattuihin palveluihin kehitetään helposti saavutettavia sähköisiä palveluita, jotta yhteistyö työnantajien kanssa olisi sujuvaa. Lähipalveluissa työnantajayhteistyöhön ja alkavan yrittäjän palveluihin kytketään alueellisten elinkeinotoimijoiden ekosysteemiä ja kehitetään yhteistyötä.

Moniammatillisessa yhteistyössä hyödynnetään lähipalveluiden ohella myös sähköisiä palveluita, muun muassa silloin kuin välimatkat tulevat esteeksi. Kotoutumiseen liittyviä palveluita tarjotaan osin keskitetysti ja osin lähipalveluina.

Työllisyysalue tulee hankkimaan ostopalveluina lakisääteisiä palveluja, kuten esimerkiksi valmennuksia, koulutuksia ja asiantuntija-arviointeja asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti.

Muilta työllisyysalueilta hankitaan tiettyjä erityisosaamista vaativia palveluita, kuten muutosturvapalvelut, merityönvälitys ja yleisesti harvemmin tarvittavia palveluja. Lisäksi työllisyysalue hankkii juridista neuvontaa ja ohjausta ratkaisemaan mahdollisia kanteluita, oikaisupyynnöitä, valituksia ja korvauksia, mikäli KEHA tai Kuntaliitto ei jatkossa tarjoa juridista apua.

4.6 Työnantajapalveluiden järjestäminen

Työnantajapalveluiden tiimi toimii läheisesti yhteistyössä sekä työnhakija-asiakaspalvelun että kuntien elinkeinopalveluiden kanssa. Tavoitteena on luoda toimiva malli työllisyysalueelle niin, että päällekkäistä työtä ei tehdä vaan päinvastoin hyödynnetään toimijoiden osaamista ja selkeytetään rooleja. Tärkeää on luoda myös työllisyysalueen työnantajatiimin ja ELY-keskuksen yritys- ja palveluiden välille toimiva yhteistyö ja tiedonvaihtokanavat, jotta alueella pystytään mahdollisimman hyvin hyödyntämään ELY-keskuksen osaamista ja rahoituskanavia. ELY-keskuksen yritys- ja palvelut ja erilaiset hankkeet on tärkeä yhteensovittaa paikallisen tason toimintaan.

4.7 Vaikuttavuus ja kustannustehokkuus

Tilastollisen tarkastelun perusteella vaikuttaisi siltä, että erityisesti rakennetyöttömien osalta toistuu palvelusta palveluun tai palvelusta työttömäksi siirtyminen. Vaikuttavuuden parantamiseen kiinnitetään erityistä huomiota, ja tulevaisuuden palveluissa keskeisenä vaikuttavuuden mittarina tulee olla asiakkaan työllistyminen. Palvelut on tuotettava mahdollisimman kustannustehokkaasti alueen erityispiirteet huomioiden.

Hankinnoissa ja palveluissa vaikuttavuus tulee olemaan yksi tärkeimmistä kriteereistä. Hankinnoissa tulee olla vaikuttavuusperuste ja palveluissa vaikuttavuus yhtenä arviointikriteerinä.

Määrärahoilla pitää pystyä tuottamaan mahdollisimman tehokkaasti juuri niitä palveluita, joita asiakkaille tarvitaan, ja jotka edesauttavat tehokkaasti työllistymistä ja tukevat työvoiman saantavuutta ja kohtaantoa. Lähtökohtana on asiakkaiden, niin yritysten, työnantajien kuin henkilöasiakkaidenkin palvelutarpeet, jotta tehokas työnvälitys onnistuisi. Palveluiden tulee olla sellaisia, jotka tukevat alueen tarpeita huomioiden myös paikkakuntakohtaiset erot ja erityispiirteet.

5 Toimipisteiden määrä ja sijoittuminen

Työllisyysalueella vakituiset toimipisteet sijaitsevat Ylivieskassa, Kalajoella ja Nivalassa. Tilaratkaisujen osalta yhtenä vaikuttavana tekijänä ovat valtiolta kuntiin kohdentuvan henkilöstön tarkka lukumäärä, tällä hetkellä puhutaan arvioista.

Ylivieskan kaupungin kuntakokeilun tilat ovat tämänhetkiseen henkilöstön määrään nähden sopivat. Oletettavasti henkilöstömäärä nousee vuonna 2025, mutta nykyisessä kiinteistössä voidaan ottaa käyttöön lisää tilaa tarpeen mukaisesti. Tilakysymys tarkentuu henkilöstömäärän täsmentyessä.

Kalajoella toimipiste on suunniteltu tulevalle uudelle Kalajoki Kampukselle, jonka toimijoina ovat Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä Jedu, Kalajoen lukio, Kalajoki Akatemia sekä yritys- ja työllisyyspalvelut. Ennen Kampuksen valmistumista voidaan käyttää olemassa olevia toimitiloja kuten kaupungintaloa.

Nivalan osalta toimitiloina voidaan käyttää olemassa olevia toimitiloja. Näitä ovat mm. Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän päätoimipiste Nivalassa, yritys- ja aluekehityspalveluita tuottavan Nivala-Haapajarvi-seudun kehitysyritys NIHAK:in toimipiste ja Nivalan Työpajasäätiö Ry:n toimipiste.

Alavieska, Merijärvi ja Sievi järjestävät tarkoituksenmukaiset tilat lähipalvelujen toteuttamiseksi. Toimitilarive täsmenyy valmistelun edetessä.

6 Yhteistyötahot ja -muodot

Valtakunnan tason vastuutahot ovat työllisyysalueen työvoimaviranomaisen keskeisiä yhteistyökumppaneita. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa valtakunnan tason kokonaisuuden ohjauksesta.

KEHA-keskus tulee suunnitelmien mukaan tarjoamaan paikalliselle tasolle tukipalveluita sekä vastaa muista kansallisen tason palvelutehtävistä, esim. TE-palveluiden asiakaspalvelukeskus ja kansainvälistä rekrytointia tukevat palvelut. Muita kansallisen tason keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat mm. Work in Finland -verkosto, Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus JOTPA sekä Työkanava Oy.

Maakunnan tasolla Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus sekä Pohjois-Pohjanmaan liitto ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita. ELY-keskuksilla on työllisyydenhoitoon ja kotoutumisen edistämiseen liittyviä alueellisia tehtäviä esim. yhteistyön koordinoitavia. ELY-keskusten yrityspalvelut ja erilaiset hankkeet on tärkeää yhteensovittaa paikallisen tason toimintaan. Maakunnan liitolla on keskeisiä tehtäviä aluekehityksen, elinvoiman ja edunvalvonnan osalta.

Työllisyysalue tekee tiivistä yhteistyötä tiivistä muiden työllisyysalueiden kanssa niiden tehtävien ja palvelujen osalta, joita ei ole tarkoituksenmukaista tuottaa työllisyysalueena itse.

Tärkeimpiä paikallisia ja alueellisia yhteistyökumppaneita ovat työllisyysalueen kuntien elinvoimatoimijat. Tavoitteena on luoda synergiaetuja integroimalla työllisyysviranomaisen tehtäviä soveltuville osin kuntien olemassa oleviin organisaatioihin. Osassa alueen kunnista elinvoimapalveluiden organisaatiot sisältävät sekä työllisyys- että yrityspalvelut, ja yhteistyötä on tehty tiiviisti jo kuntakokeilujen aikana. Elinkeinoelämän muina tärkeinä kumppaneina huomioidaan mm. Kauppamari, yrittäjäjärjestöt (paikallisyhdistykset ja alueelliset), työnantaja- ja työntekijäjärjestöt sekä välityömarkkinoilla toimivat yhdistykset.

Oppilaitoksilla ja muilla koulutuksenjärjestäjillä on merkittävä rooli työvoimatarpeiden ennakoinnissa, työnantajayhteistyössä sekä asiakkaiden koulutukseen ohjauksessa, koulutuksen järjestämisessä ja osaamisen kehittämisessä.

Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat asiakkaiden työkyvyn kohentamisessa hyvinvointialueet, KEELA ja erilaiset kuntoutuspalveluja tarjoavat tahot.

Palveluntuottajat ovat työllisyyspalveluiden yhteistyökumppaneita. Yhteistyötä palveluntuottajien kanssa tehdään asiakastyössä (esimerkiksi rekrytointirytykset).

Työllisyysalue tekee läheistä yhteistyötä kuntien eri toimialojen ja yksiköiden kanssa. Keskeisiä kumppaneita ovat mm. nuorisotoimi, sivistyspalvelut (kansalaisopisto, perusopetus ja lukio), hyvinvointipalvelut (kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut) ja kotouttamispalvelut.

Niukoilla resursseilla toteutetaan tiettyjä lakisääteisiä palveluita itse, mutta asiakkaiden ohjaus tarvittaviin palveluihin vaatii tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Laajaa yhteistyöverkostoa tarvitaan toimivan ekosysteemin ja tarvittavien palveluiden toteuttamiseen. Työllisyysalueella

panostetaan verkostomaiseen, tavoitteelliseen yhteistyöhön, jossa korostuu yhdessä tekeminen, yhteisten tavoitteiden asettaminen ja yhteisten tavoitteiden saavuttaminen.

7 Työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen

Kohtaanto-ongelma hidastaa koko alueen kasvua. Väestön vähetessä tarvitaan kansainvälistä rekrytointia ja työvoiman liikkuvuutta alueen elinvoiman turvaamiseen. Keskeisiä lähtökohtia ovat osaaja- ja työvoimatarpeiden ennakointi, työnhakijoiden osaamisen kehittäminen työnantajan tarpeita vastaavaksi sekä kansainvälisten osaajien saaminen alueelle. Alueen vetovoiman kannalta myös aktiiviset viestintä- ja markkinointitoimet ovat tärkeitä. Tiedolla johtaminen tulee olemaan keskeisessä roolissa työllisyysalueen resurssien kohdentamisessa ja toimien määrittelyssä.

Kohtaantoa, työvoiman liikkuvuutta ja työperäistä maahanmuuttoa tarkastellaan alueellisesta, kansallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta. Työpaikkojen ja työvoiman kohtaannon parantaminen on työvoimaviranomaisen ydintehtäviä ja työllisyysalueen keskeinen tavoite, johon tähdätään kaikella kehittämistoiminnalla, kuten mm. työnhakija- ja työnantajapalveluiden tiivistämisellä, uudenlaisilla toimintatavoilla sekä elinkeino-, työllisyys-, yritys- ja koulutuspalvelujen yhteistyöllä. Alueelle kehitetään uudenlaisia ratkaisuja kohtaannon parantamiseksi. Yhteistyötä tehdään myös muiden työllisyysalueiden kanssa ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden edistämiseksi.

Kansainvälinen rekrytointi on haastavaa pienille kunnille, joten alueellinen ja valtakunnallinen yhteistyö on avainasemassa kv-rekrytoinneissa ja osaavan työvoiman saamisessa. Tarvitaan tiivistä yhteistyötä mm. Business Finlandin, Work in Finlandin ja rekrytointiyritysten kanssa, sekä EURESin tehokkaampaa hyödyntämistä. Valtion kansainvälisten rekrytoinnin palveluiden ja työllisyysalueiden palveluiden välillä tehdään yhteensovittamista kansainvälisen rekrytoinnin edistämiseksi. Työperäisessä maahanmuutossa työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon kehittämiseksi hyödynnetään edellä mainittujen lisäksi vahvasti jo alueella olevia omia hyviä toimintatapoja.

Työperäistä maahanmuuttoa ja alueella jo olevien maahanmuuttajien potentiaalia työllistyä alueelle edistetään. Työperäistä maahanmuuttoa tuetaan mm. kieli- ja kotokoulutuksilla, valmennuksilla, työkokeilulla sekä erilaisin kotoutumista ja integroitumista tukevin palveluin. Yritysyhteistyö ja osaajatarpeet ovat keskeisessä asemassa työperäisessä maahanmuutossa ja maahanmuuttajien työllistämässä. Alueen elinkeinorakenne, työvoimatarpeet ja kehittämistrendit huomioidaan työperäisen maahanmuuton kohtaannon edistämässä. Tiivis yhteistyö kuntien kotoutumispalveluiden kanssa on keskeistä. Yrityksille suunnattuja palveluita ovat mm. toimialakohtainen ennakointi, monikulttuurisuusvalmiuksien parantaminen työyhteisöissä, tuki maahanmuuttajien rekrytointiin ja palvelut osaamisen kehittämiseen.

Synergiaetujen hakeminen, yhteistyökumppanien osallistaminen ja yhteistyön tiivistäminen on tarpeen toimivien prosessien ja toimintamallien luomiseksi. Tarvitaan tiedolla johtamista ja ennakkoivaa tietoa tarjonnasta (mm. ikäluokkien koot, koulutus, maassa- ja maahanmuutto, pendelöinti) sekä kysynnästä (mm. toimialarakenteet, toimialojen osaamis- ja ikärakenteet, yritysten perustaminen).

8 Varautuminen rakennemuutostilanteisiin

Rakennemuutoksilla tarkoitetaan tilanteita, joissa alueiden elinkeinorakenne muuttuu joko äkillisesti tai pidemmän ajan kuluessa esimerkiksi globalisaation ja tuotantorakenteiden muutoksen seurauksena. Rakennemuutos on osa normaalia aluetalouden kehitystä ja liiketoiminnan uudistamista ja sen tuomiin muutoksiin on työllisyysalueella varauduttu. Rakennemuutokseen varautumisessa pyritään minimoimaan mahdolliset haittavaikutukset ja hyödyntämään uusia mahdollisuuksia.

Työllisyysalue on varautunut rakennemuutoksiin tukemalla monipuolista ja uudistuvaa elinkeinorakennetta, jossa hyödynnetään ennakoitietoa ja suunnataan koulutustarjontaa uudistuvien työmarkkinoiden tarpeisiin. Alueen toimialojen monipuolistaminen on yksi ennakoiva varautumiskeino rakennemuutostilanteiden vaikutuksiin. Rakennemuutoksen ennakointi, seuranta ja reagointi liitetään alueen elinvoimajohtajista koostuvan yhteistyöryhmän vastuulle.

Varautuminen rakennemuutostilanteisiin pääpiirteissään muodostettavalla työllisyysalueella:

- 1) Luodaan rakenteet työvoiman tarpeen muutosten **ennakointiin**. Ennakoivaa tietoa tarvitaan ainakin tarjonnasta (esim. ikäluokkien koot, koulutus, maassa- ja maahanmuutto, pendelöinti) ja kysynnästä (esim. toimialarakenteet, toimialojen osaamis- ja ikärakenteet, yritysten perustaminen). Tehdään laajaa yhteistyötä valtion, maakunnan ja paikallistason toimijoiden kanssa ennakoitiedon saamiseksi sekä jatkuvaa yhteistyötä ja tiedonvaihtoa työnantajien kanssa. Tiivis yhteistyö koulutusorganisaatioiden kanssa ennakoinnissa ja koulutus suunnittelussa sekä työnhakijoiden osaamistarpeiden kartoittaminen ovat osa työllisyysalueen perustoimintaa. Yhteistyö lähialueiden työvoimaviranomaisien kanssa auttaa myös varautumaan muilla alueilla tapahtuvien muutosten vaikutuksiin työllisyysalueelle.
- 2) Äkillisissä **negatiivisissa muutostilanteissa** työvoimaviranomainen on keskeisesti mukana aluetason verkostossa (mm. kunnat, palvelualueiden elinvoimaorganisaatiot, maakuntaliitto, koulutuksen järjestäjät ja ELY-keskus) arvioimassa vaikutuksia työmarkkinoihin ja paikallistalouteen sekä suunnittelemassa toimenpiteitä sekä niiden rahoitusta. Toimenpiteitä voivat olla mm. koulutus, uudelleen koulutus ja osaamisen kehittäminen. Rakennemuutoksen lähtökohdista ja vaikutuksista riippuen mukaan kutsutaan aluetason, seututason tai kuntatason toimijoita ja toimenpiteet mitoitetaan tarpeen mukaan.
- 3) **Muutosturvaneuvottelut** työnantajan kanssa. Sovitaan työntekijöiden tieto- ja neuvontapalveluista ja toimenpiteistä/palveluista (valmennukset, koulutukset), jotka toteutetaan YT-neuvottelujen jälkeen.
- 4) **Kohdennetaan** työvoimaviranomaisen resursseja tarvittaessa uudelleen palveluiden turvaamiseksi ja rakennemuutoksen vaikutusten lieventämiseksi alueella.

Viitekehys tulkinnalle rakennemuutoksesta ilmiönä

	Negatiivinen rakennemuutos	Positiivinen rakennemuutos

Nopea	Äkillinen ja merkittävä muutos, joka vaikuttaa kielteisesti työllisyyteen	Äkillinen ja merkittävä muutos, joka vaikuttaa myönteisesti työllisyyteen
Hidas	Pitkäaikainen ja asteittainen muutos, joka vaikuttaa kielteisesti työllisyyteen	Pitkäaikainen ja asteittainen muutos, joka vaikuttaa myönteisesti työllisyyteen

Viitekehys rakennemuutokseen varautumisesta

	Ennakointi/ennakoivat toimet, proaktiivisuus	Resilienssi (kyvykyys reagoida ja muuttaa toimintaa tarvittaessa)
Sisäinen yhteistyö (työllisyysalue)	Tiedolla johtaminen ennalta sovitulla toimintamallilla	Reagointikyvykkyyden huomioiminen työllisyysalueen henkilöiden työnsuunniteltaessa
Ulkoinen yhteistyö	Aktiivinen viestintä Vuositteiset aluetilaisuudet	Sidosryhmien osallistaminen ja toimintamalleista sopiminen

Suurissa rakennemuutostilanteissa tehdään yhteistyötä valtion ja muiden alueiden kanssa.